

ZNANSTVENIK I KOMENTATOR DRUŠTVENIH ZBIVANJA KAŽE DA OVU

Hrvatsko društvo i Katoličku crkvu

Kod nas se pod pojmom »nacije« redovito misli na ono najelementarnije i najkonzervativnije, na kolektiv određen krvlju i tlom, a društvo u građanskom smislu, sa zajedničkim vrijednostima, solidarnošću i brigom za ljude potpuno je dezintegrirano. Preostaje kohezija koja se svodi na »naciju« i Katoličku crkvu, i to u vrlo nacionalnom kontekstu. Dakle, ne papa Franjo, nego biskup Košić

Zdenko DUKA, snimio Nenad REBERŠAK

Antonio Šiber znanstveni je savjetnik na Institutu za fiziku u Zagrebu, ali i redoviti komentator društvenih zbivanja. U tri sezone sudjelovao je u HTV-ovom tjednom talk-showu »Peti dan«. Već desetak godina uređuje blog »Konstrukcija stvarnosti« u kojem popularizira znanost uvezujući je u širi društveni kontekst te tražeći u njoj i umjetničku inspiraciju. Slika akvarele te piše eseje i putopise. Autor je brojnih znanstvenih radova i nekoliko knjiga, od kojih je zadnja, »Cellular Patterns«, koja se bavi fizikom stanica i tkiva, upravo objavljena.

Kada biste držali referat o stanju nacije, što biste iznijeli kao glavne karakteristike i probleme hrvatske države?

– Kod nas se pod pojmom »nacije« redovito misli na ono najelementarnije i najkonzervativnije, na kolektiv određen krvlju i tlom, a društvo u građanskom smislu, sa zajedničkim vrijednostima, solidarnošću i brigom za ljude potpuno je dezintegrirano. Preostaje kohezija koja se svodi na »naciju« i Katoličku crkvu, i to u vrlo nacionalnom kontekstu. Dakle, ne papa Franjo, nego biskup Košić.

To je odraz propadanja zajedničkih građanskih vrijednosti, koliko god se konzervativna struja pozivala na zajedništvo. Radi se o zajedništvu u pokornosti istom autoritetu, to je nekakva totalitarna, »onostrana« vrsta zajedništva u kojem se ne propituje kako biti zajedno s onim koji misli drukčije od tebe. Imamo s jedne strane nasilno inzistiranje na zajedništvu, a s druge strane društvo koje se dezintegrira, u kojem ljudi više i ne žele živjeti.

Odlaze?

– Da, odlaze. Sve teže vide ovdje svoju budućnost i to ne ovisi o njihovoj ideološkoj poziciji, ne ovisi o tome jesu li liberalni ili konzervativni.

Neki odlaze iz ekonomskih razloga, a neki zbog toga što žele živjeti u nekom perspektivnijem društvu?

– Svjedočimo truleži proklamiranih vrijednosti. Takva društva ne mirišu dobro.

Pretvorba na prepad i pod oružjem

Najviše se raspada i možda je najugroženiji srednji sloj, kojem pripadaju ljudi koji žive od svog rada?

– Ima ljudi kojima je jako

teško, a koji su izvan fokusa javnosti i politike, čak i izvan svake ekonomije. Oni nisu srednji sloj. Treba brinuti i o onima koji se ne uklapaju u kanon, u sjajnu i olako obećanu budućnost, o onima koje bi svi htjeli zaboraviti. Nisu svi 'izvršni' i 'kompetitivni', ima i onih manje 'izvršnih', nemoćnih, slabih, i njima bi društvo moralo osigurati normalan život.

No, je li bilo nekih pozitivnih događaja u Hrvatskoj 2017., i možete li izdvojiti nešto posebno negativno u godini na izmaku?

– Nisam uspio pronaći ništa što bih mogao nazvati pozitivnim na općem planu. Ne želim time reći da nije bilo pozitivnih stvari. Mnogi su ljudi na individualnoj razini napravili sjajne stvari, ljudi koji su se zalagali za druge. Ali u široj perspektivi, jasne pozitivne pomake koji bi dali naslutiti bolju budućnost društva u cjelini, nisam primijetio. S druge strane, trudilo sam se razmisliti i o negativnim događajima, pa ni tu nisam našao nešto što bi se vezalo uz ovu godinu. Nisam pronašao zato, jer ja ovu godinu vidim kao kulminaciju octenog vrenja iz 90-ih godina. Ono što je počelo fermentirati u 90-ima, manifestiralo se i u ovoj godini, i tome nije kraj, još će to vreti.

Mislite - došlo je vrijeme općeg plaćanja računa?

– Tako nešto. Kad, recimo, spomenete Agrokor, to nije stvar samo od ove godine. Plaćaju se i povijesni računi. Agrokor je rezultat onoga što se događalo u 90-ima kad je ono za što smo mislili da je naše - postalo njihovo. Bila je to pretvorba na prepad i pod oružjem, ogromni protok novca u društvo. Pojedinci su postali gospodari stvarnosti, uz političku podršku.

U SDP-u imamo politički dadaizam i Bernardića koji je prototip tog dadaizma

Svjedočimo truleži proklamiranih vrijednosti. Takva društva ne mirišu dobro

Ratno i postratno stanje tome je i te kako pogodovalo?

– Apsolutno, taj je novi poradak iskoristio traume ljudi koji su izgubili sve, a dobitnici su svoje besramno bogaćenje sustavno uklapali u narativ o novom, boljem društvu. Sada sve to vrije. Kao i nacionalizam krvi i tla i klerikalni pogled na društvo. I to je octeno vrenje iz 90-ih.

Imali smo jedno razdoblje u kojem su se nacionalizam i klerikalizam malo smirili, očito samo prividno. Možda i zbog cilja ulaska u EU.

– Sve je to bilo vidljivo i pod navodno lijevim vladama. I te su vlade radile puno ustupaka nacionalizmu, a pogotovo Crkvi i kapitalu te pridonijele sadašnjem stanju.

Koncilijantno ponašanje prema Generalskom zboru

Kako ocjenjujete zbivanja u vezi kurikularne reforme. Vidjeli smo da je HNS ovog ljeta upao u Vladu s retorikom i parolom da žele spasiti obrazovnu reformu i tako promijeniti Hrvatsku. Mislite li da ministrica Blaženka Divjak može u ovoj vladi napraviti barem djelomično pozitivnu reformu?

– Od početka sam bio sumnjičav prema tom reformskom poletu, još i prije ulaska HNS-a u Vladu. Nemoguće je ne primijetiti iznimno koncilijantno ponašanje ministrice prema Crkvi, ali i Generalskom zboru, akterima koji nikako ne bi trebali usmjeravati javno obrazovanje. U tom »21. stoljeću« u koje se ministrica i njen tim zaklinju ogroman je naglasak na vjeronauku. Ministrica se odmah nakon imenovanja potrudila brže-bolje izjasniti da je vjeronauku u školama pozicija osigurana i da se tu ništa neće mijenjati.

To je po Vatikanskim ugovorima, kako ne bi bilo tako - trebalo bi raskinuti ugovore.

– Naravno. Ali već iz njene reakcije posve je jasno da postoji silan utjecaj Crkve u Hrvata na obrazovanje koji ministrica efektivno i prigodno odobrava te ga ne namjerava ograničiti. Taj se utjecaj odražava na interpretaciju povijesti, na zdravstveni i građanski

Tragikomična smrt ljevice

Kad govorimo o desnom, centru i o lijevom, što se uopće danas u Hrvatskoj događa s ljevicom? Vidio sam da ste u vašim bilješkama Bernardića nazvali političkim dadaizmom?

– Da, Bernardić je također rezultat octenog vrenja. On se formirao u SDP-u koji je odustao od ljevice zapravo čim su krenule 90-te godine. Račan je samo plivao u toj situaciji.

No, isplatilo mu se plivanje i obranaštvo jer je 10 godina kasnije osvojio vlast.

– Možda bi se svima nama više isplatilo da je od početka zagovarao jasne lijeve stavove. Sad u SDP-u imamo politički dadaizam i Bernardića koji je prototip tog dadaizma. Zna li itko uopće što on zastupa?

– Ja ne znam, a teško da i on zna.

–To je tragikomična smrt ljevice u ovom društvu i SDP-a koji više ništa ne predstavlja.

Dobro, nisu svi za HDZ. Kamo će stvari krenuti? Imamo sada rast Živog zida koji je isto jedna dadaistička stranka?

– Da, to je također dadaizam s cirkuskim i teatralnim elementima. Ne znam kamo će stvari krenuti. Društvo je godinama indoktrinirano time da su lijeve zamisli zapravo neprijateljske ovoj zemlji. Svatko tko je inzistirao na socijalnom i zajedničkom, na tolerantnom i internacionalnom, na humanom i sekularnom smatrao se neprijateljem Hrvatske, što naravno nema veze s vezom.

odgoj, čitanke hrvatskog jezika su pune vjeronauka, a budućeg se građanina želi isprogramirati da zna kome treba iskazivati odanost i koje su to snage u društvu koje štite nacionalni identitet. Prije svih, Crkva zamišlja i propovijeda da je upravo ona jedna takva institucija, iako je njena vizija nacije isključiva i svodi se samo na one pokorne vrhovnim čuvarima morala. Mi smo inače stalno u ovoj ili onoj obrazovnoj reformi. U društvu u kojem je glavna preokupacija reforma, nešto temeljito ne funkcionira. Što bi se točno trebalo reformirati i zašto? Ministrica se poziva na uvođenje informatike u škole. To ni za koga ne bi smio biti problem.

Ali ta reforma za 21. stoljeće pod krinkom menadžerskog i navodno »neideologiziranog« novogovora uvodi zabrinjavajuće trendove u obrazovanje.

Imate, recimo, Nenada Bakića koji uz sveopće odobravanje ulazi u javno obrazovanje s privatnom inicijativom koja mijenja školsku ponudu i program. Želimo li da se svakom onom koji skupi par milijuna kuna dopusti pristup javnom obrazovanju? I to i pored toga što ne prode na natječaju Ministarstva? Tko će još skupiti dva milijuna kuna da ude u proces obrazovanja, da bismo se i njemu zaklinjali? Roboti su nam feš, ali što je sljedeće?

Upravo je ministar Barišić,

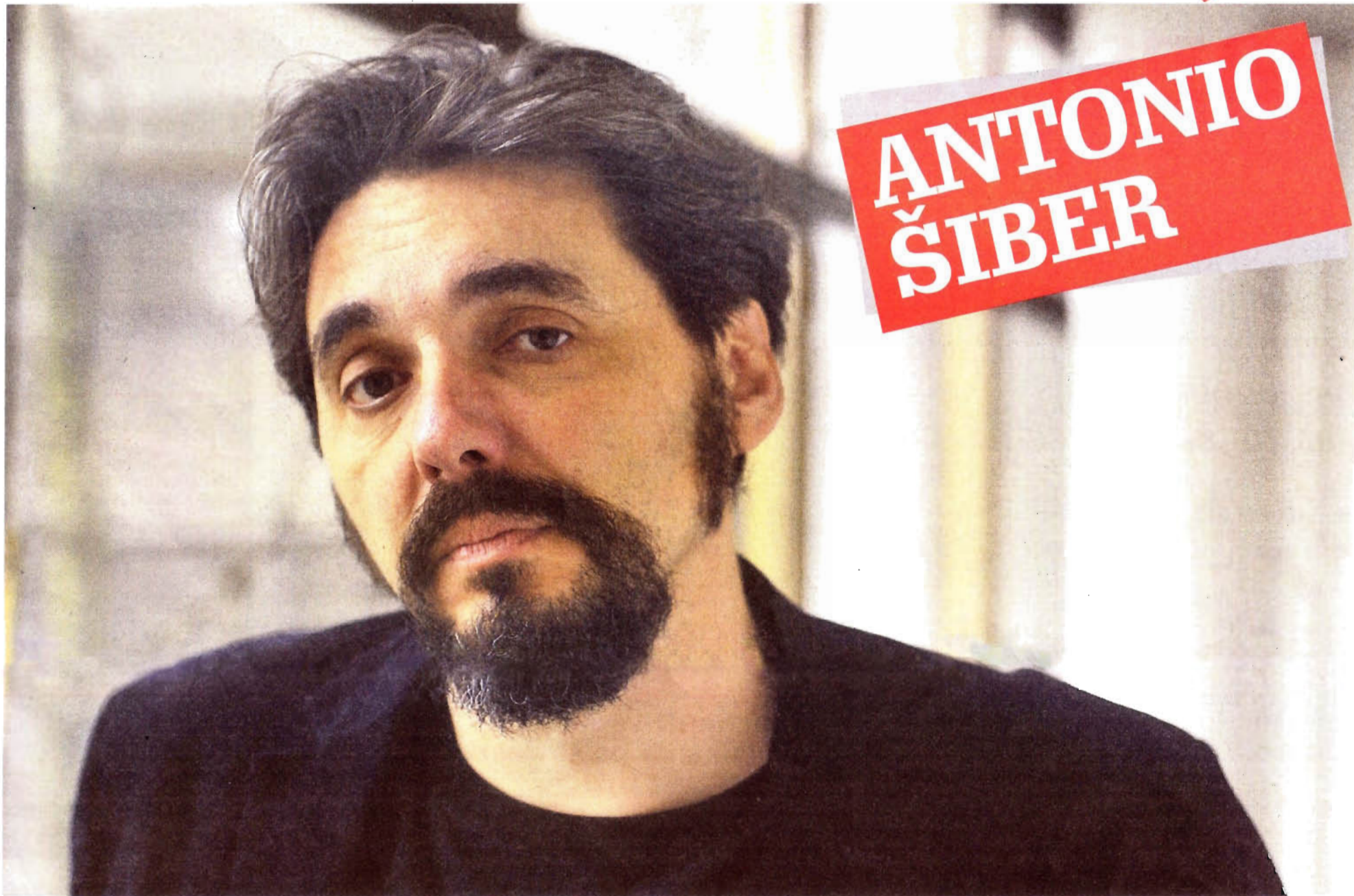
Europska ideja je podbacila

Što je Hrvatskoj donio ulazak u EU? Ima razočaranih, ali, čini mi se, ne zbog EU-a, nego zato što nema više cilja ulaska - pa se sada Hrvatska opustila i pokazuje svoje pravo lice. Je li EU samo sredstvo za ostvarenje nekih partikularnih interesa vladajućeg sloja?

– Europska globalizacija često ide protiv interesa šire kategorije građana u korist dobro plaćene birokracije koja sve manje slijedi europske ideale, a sve se više odaziva na podzemne, ali globalizirane interese kapitala i banaka. Iz lijevog je očista prema tome europska ideja podbacila. Kod nas se oplođuju najretrogradnija europska gibanja. Hrvatska politika stremi Poljskoj, stremi Mađarskoj, stremi Trumpu, nekakvim »uspravnicama«, svim onim tendencijama u Europi koje su u značajnoj mjeri i protueuropske, ali je još opasnije to što su i anticivilizacijske i antisekularne.

GODINU VIDI KAO KULMINACIJU OCTENOG VRENJA IZ 90-ih GODINA

se svelo na naciju

kojeg je ministrica naslijedila, rekao da nam ljudi poput Bakića trebaju u obrazovanju, da podržavaju sustav. Postoji dakle nezgodni kontinuitet koji mnogi na prvu ne uočavaju. Nadalje, po novom se prijedlogu odustaje i od programa koji bi navodno išli protiv vrijednosnih opredjeljenja roditelja učenika.

Doduše, ministrica kaže da na učenje u obaveznim predmetima roditelji ne mogu utjecati. Opredjeljenja roditelja poštuju se kod izbornih predmeta.

– Dobro, ali gdje ćemo postaviti tu granicu što je obavezno, što je izborno? To opet djeluje na dezintegraciju društva. Neki civilizacijski dosezi, kao što je elementarna zdravstvena poduka ne smiju biti stvar izbora roditelja.

Vjeronauku u školama – identifikacijski pritisak

Ako roditelji budu sprječavali da djeca u školi uče neke stvari, onda ćemo se odjednom vratiti u povijesno razdoblje prije europskog prosvjetiteljstva?

– Upravo tako. Pod zastavom ljudi koji se zaklinju u nekakve izvrsnosti i u 21. stoljeće, mi idemo u potpuno su-

protnom smjeru. Kad govore o obrazovanju, oni govore o 'izazovima tržišta', o 'konkurentnosti' i 'kompeticiji', taj je novogovor prekrpio sve aspekte društva. Ne govori se više o solidarnosti i suradnji, o brizi za onoga tko je slabiji, o besplatnim lijekovima za bolesne. Istovremeno se roditeljima dopušta da određuju što je vrijednosno podobno za njihovu djecu i time se stvaraju dodatne podjele u društvu, poticane upravo od onih koji se zaklinju u zajedništvo. U zajedništvo s nekima, a ne baš sa svima.

A kad govorimo o vjeronauku u školama, on je danas silan identifikacijski pritisak i za djecu i za roditelje. To nije sadržaj koji je prikladan za izvođenje u javnim školama, a protura ga se i opravdava zajedno s informatikama i robotikama.

Da, samo Vatikanske ugovore službeno nikad ni jedna od značajnijih stranaka, pa ni SDP, nije dovela u pitanje. Jedino Ranko Ostojić kad se kandidirao za predsjednika SDP-a.

– Nisu ih doveli u pitanje, ali gdje smo sad? Pojavljuju se vjeroučitelji koji šire govor mržnje, a njih ne odabire i kontrolira škola, nego Crkva. Nitko tim ispadima stoga ne bi smio biti šokiran, pa ni ministrica. Kakve smo to sve ut-

Krstičević je suvereniji od Plenkovića

jecaje dopustili? Imamo, dakle, navodne filantropie, pa Crkvu, a s treće strane taj potpuno isprazni novogovor o sjajnoj obećanoj budućnosti i izvrsnosti, a ono što se realno događa je to da društvo postaje konzervativnije i da nazaduje.

Kako vidite ulogu premijera Plenkovića u toj priči u vezi kurikularne reforme? On je predsjednik Posebnog stručnog povjerenstva, ima operativnu ulogu.

– Premijer Plenković za takvo što nije kompetentan, ali shvaća da proces oko kojeg se digla tolika galama mora nadzirati. On želi samo kupiti vrijeme, a kao i uvijek, njegova se rješenja svode na imenovanje raznih povjerenstava. U Posebnom stručnom povjerenstvu opet imamo sveprisutnog akademika Kusića, kao i u Plenkovićevom povjerenstvu za suočavanje s prošlošću, ali i na čelu Upravnog vijeća Todorićeve Avive. I ovdje nailazimo na taj »divni« kontinuitet i na octeno vrenje iz 90-tih.

Sve će ostati isto, a HNS je smokvin list?

– Neće ostati isto. Pod krinkom reformi događaju se opasni procesi.

Kad govorimo o konzervativizmu, osim Katoličke crkve, tu je naravno veteransko-braniteljski lobi koji želi imati kontrolu i biti zadnji

arbitar u društvenim procesima. Je li nacionalizam i konzervativizam sada drukčiji pa i opasniji nego što je bio prije 10 ili 15 godina?

– Prisustvo vojske i branitelja u javnosti se sada svakako povećalo. Najbolje se to vidi po ministru Krstičeviću koji je suvereniji od Plenkovića. On ima iza sebe jasnu bazu, za razliku od Plenkovića. Krstičević je jedini ministar koji može obećati što će se iz proračuna isplatiti. Za razliku od ministricke Divjak, čije ministarstvo za znanstvene projekte dobiva manje nego što Vlada troši za nove mobitele.

Javni govor je militariziran

Njega se ne može odbiti? Tu je obvezni vojni rok, kupujemo borbene avione.

– Da. Vraćanje vojarni u gradove navodi se kao veliki napredak. I pod okriljem vojske imamo neku vrstu militantne nacionalne homogenizacije. I javni govor je militariziran. Krstičević stalno govori o ugrozama, o nacionalnoj sigurnosti. Biskup Košić ljude koji odlaze iz Hrvatske naziva dezerterima. Moram ovdje napomenuti da u Crkvi ima i dobrih tendencija, ali ti kvalitetni ljudi nisu u vladajućoj crkvenoj hijerarhiji. Jasno, militarizaciji doprinosi i predsjednica. A ministrica Divjak je išla generalima da joj

valjda oni objasne kako bi se trebala podučavati povijest i što je Domovinski rat. Oni pretendiraju na jasnu i jednoznačnu interpretaciju povijesti u kojoj je njihova uloga neupitna.

Birali su oni i tko će biti ministar.

– Da. A sve se to odvija uz potpunu i bezrezervnu podršku javnog medija, HRT-a koji im daje ogroman prostor.

To je jasno, a imamo posljednji slučaj da se pokreće procedura izvanrednog otkaza za kolegu Milorada Šikanjića zbog toga što je kritizirao HNS i Vladu.

– Samo je iskazao svoje mišljenje. Na HRT-u je sve više zabranjenih tema. Ne smije se govoriti s bilo kakvom nostalgijom o nekakvom socijalizmu. To poprma groteskne razmjere. Tako se na primjer dokumentarac »Trieste, Jugoslavija« prikazao pod drugim naslovom. Pogodite koja je riječ morala biti izbačena?

Dodatni je problem što se težište u ovom društvu pomaknulo jako udesno. Čak se i ono što je još uvijek desno, ali nije dovoljno desno, doživljava kao blasfemija. Nitko više i ne zna što je to lijevo u ovom društvu. Što se u Hrvatskoj smatra lijevom? Sve što nije notorni, zadržati nacionalizam. A to ima veze s lijevom samo u onom elementarnom, civilizacijskom smislu.